

14.7.2003

2475/4/02

Ratkaisija: Oikeusasiamies Riitta-Leena Paunio

Esittelijä: Esittelijäneuvos Lea Haapkylä

**VIIVÄSTYS TYÖKYVYTTÖMYYSELÄKEASIAN KÄSITTELYSSÄ
TARKASTUSLAUTAKUNNASSA**

1
KIRJOITUS

Pyysitte - - - päivätyssä kirjeessänne oikeusasiamiestä tutkimaan tarkastuslautakunnan menettelyä eläkeasiassanne.

Kirjoituksestanne ja sen liitteistä ilmeni, että Teille oli myönnetty kansaneläkelain (KEL) mukainen työkyvyttömyyseläke 1.3.1987 alkaen, ensin määräaikaisena ja 1.3.1993 alkaen pysyvästi. Kansaneläkelaitos kuitenkin lakkautti työkyvyttömyyseläkkeenne 1.12.2000 lukien. Valittite asiasta tarkastuslautakuntaan, joka hylkäsi valituksenne.

Ilmaisitte tyytymättömyytenne sen johdosta, että asianne käsittely kesti tarkastuslautakunnassa vuoden ja kolme kuukautta. Näkemyksenne mukaan käsittelyaika oli kohtuuttoman pitkä etenkin huomioon ottaen sen, että jouduitte elämään valitusasianne käsittelyaikana ilman sosiaaliturvaa. Viittasitte myös Kuntien eläkevakuutuksen päätökseen, jonka mukaan Teidät arvioitiin kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain (KVTEL) ja kunnallisen eläkelaitoksen eläkesäännön (KES) mukaan työkyvyttömäksi. Näkemyksenne mukaan Kuntien eläkevakuutuksen ja tarkastuslautakunnan päätökset olivat näin ollen ristiriidassa keskenään. Arvostelitte vielä tarkastuslautakunnan esittelijän mielestänne epäasiallista puhelinkäyttäytymistä.

Pyysitte oikeusasiamiehen toimenpiteitä asiassa.

2
SELVITYS

Tarkastuslautakunta antoi kirjoituksenne johdosta 15.1.2003 selvityksen, joka oheistetaan.

3
RATKAISU

Työkyvyttömyyseläkepääätös

Olen tutkinut tarkastuslautakunnan antaman työkyvyttömyyseläkepääätöksen. Katson, että asiassa ei ole ilmennyt aihetta epäillä lainvastaista menettelyä tai velvollisuuden laiminlyöntiä. Tätä kannanottoani perustelen seuraavasti.

Oikeusasiamiehen tehtävänä on valvoa, että viranomaiset ja virkamiehet tehtävissään noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa. Oikeusasiamies ei voi kuitenkaan muuttaa tai kumota viranomaisten tai tuomioistuinten antamia ratkaisuja eikä puuttua siihen, miten viranomainen tai tuomioistuin on käyttänyt sille lain mukaan kuuluvaa harkintavaltaa, jos harkintavaltaa ei ole ylitetty tai käytetty väärin.

Kansaneläkelain mukaisen työkyvyttömyyseläkeasian ratkaiseminen kuuluu ensivaiheessa Kansaneläkelaitokselle, jonka päätöksestä voi valittaa tarkastuslautakuntaan ja edelleen vaikutusoikeuteen. Näkemykseni mukaan tarkastuslautakunta on - - - ratkaissut työkyvyttömyyseläkeasianne sille lain mukaan kuuluvan harkintavallan rajoissa. Vaikka Kansaneläkelaitos on sittemmin - - - antamallaan päätöksellä oikaissut aikaisempaa päätöstään ja myöntänyt Teille työkyvyttömyyseläkkeen - - - jälkeenkään, ei tarkastuslautakunnan päätöstä ole silti näkemykseni mukaan pidettävä lainvastaisena taikka virheellisenä.

Mitä tulee väitteeseen, jonka mukaan Kansaneläkelaitoksen ja tarkastuslautakunnan päätökset ovat olleet ristiriidassa Kuntien eläkevakuutuksen antaman päätöksen kanssa, totean, että KVTEL:n (KES) ja KEL:n työkyvyttömyysmääritelmät poikkeavat toisistaan. KVTEL:n (KES) mukaan työntekijällä on oikeus saada työkyvyttömyyseläkettä, jos hänen työkykynsä voidaan sairauden, vian tai vamman johdosta arvioida alentuneen vähintään kahdella viidesosalla ja työkyvyn alentumisen voidaan arvioida jatkuvan yhdenjaksoisesti vähintään vuoden ajan. Työkyvyn alentumista arvioitaessa otetaan huomioon työntekijän kyky hankkia itselleen ansiotuloja saatavissa olevalla sellaisella työllä, jonka suorittamista voidaan häneltä kohtuudella edellyttää silmällä pitäen hänen koulutustaan, aikaisempaa toimintaansa, ikäänsä ja asumisolosuhteitaan sekä näihin verrattavia muita seikkoja.

Kansaneläkelain mukaan työkyvyttömänä pidetään henkilöä, joka sairauden, vian tai vamman takia on kykenemätön tekemään tavallista työtään tai muuta siihen verrattavaa työtä, mitä on pidettävä ikä, ammattitaito ja muut seikat huomioon ottaen hänelle sopivana ja kohtuullisen toimeentulon turvaavana.

Koska työkyvyttömyysmääritelmät ovat erilaiset KVTEL:ssä ja KEL:ssä, saattavat päätökset olla toisistaan poikkeavia ilman, että kumpaakaan päätöstä voidaan silti pitää virheellisenä. Edellä kerrotun perusteella kirjoituksenne ei antanut minulle tältä osin aihetta toimenpiteisiin.

Asiakaspalvelu

Tarkastuslautakunnassa saamastanne kohtelusta totean, että jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti. Viranomaisten ja virkamiesten tulee toimia tasapuolisesti, minkä lisäksi heidän käyttäytymisensä ja asiakkaiden kohtelun tulee olla asiallista ja kunnioittavaa. Hyvän hallinnon periaatteet on kirjattu paitsi perustuslakiimme myös hallintomenettelylakiin.

Mitä tulee siihen, että tarkastuslautakunnan esittelijä käyttäytyi mielestänne epäasiallisesti puhuessaan kanssanne puhelimesta, totean, että ette ole kirjoituksessanne yksilö inyt tarkemmin väitettänne mainitusta asiakaspalvelutilanteesta. Koska käytettävissäni ei ole tietoja tapahtumasta, en voi ryhtyä tutkimaan asiaa enemmälti. Olen kuitenkin asiasta samaa mieltä kuin tarkastuslautakunta lausunnossaan: koska asiakas on saanut negatiivisen kuvan asiakaspalvelusta, on tähän asiaan syytä panostaa jatkossa esimerkiksi koulutuksen muodossa, ettei yksittäistapauksissakaan tällaista vaikutelmaa synny. Asia ei anna minulle laillisuusvalvojana aihetta enempiin toimenpiteisiin.

Käsittelyaika

Kansaneläkelaitoksen päätöksestä tekemänne valitus saapui tarkastuslautakuntaan - - - ja päätös asiassa annettiin - - -. Päätös postitettiin Teille - - -, joten kokonaiskäsittelyaika oli yksi vuosi kolme kuukautta. Saadun selvityksen mukaan keskimääräinen käsittelyaika työkyvyttömyyseläkeasioissa oli tarkastuslautakunnassa alkuvuonna 2002 noin 7 kuukautta. Viivästyminen asianne käsittelyssä aiheutti selvityksen mukaan muun muassa se, että asianne käsittely siirrettiin jaoston puheenjohtajan esteellisyyden takia toiselle jaostolle.

Suomen perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi ilman aiheutonta viivytystä. Käsitykseni mukaan viranomaisten ja tuomioistuinten ratkaisutoiminnan joutuisuus on yksilön oikeusturvan kannalta tärkeää. Olen lukuisissa kanteluvastauksissani ja muissakin yhteyksissä kiinnittänyt huomiota toimeentuloturvaan koskevien asioiden käsittelyä ikoihin ja peräänkuuluttanut toimenpiteitä niiden lyhentämiseksi. Olen myös korostanut sitä, että yksittäisen etuuden hakijan kannalta kyseessä on hänen asiansa käsittelyn kokonaisuus.

Työkyvyttömyyseläkeasianne käsittely kesti siis tarkastuslautakunnassa vuoden ja kolme kuukautta. Näkemykseni mukaan käsittelyaika on pidettävä liian pitkänä. Totean vielä, että se poikkesi kyseisen ajankohdan keskimääräisestä käsittelyajasta noin kahdeksalla kuukaudella.

Saatan käsitykseni valitusasian liian pitkästä käsittelyajasta tarkastuslautakunnan tietoon.